

EEN NIEUWE CYCLOCLYPEUSSOORT VAN OOST-BORNEO

DOOR

I. M. VAN DER VLERK.

In het Geologisch Museum te Leiden bevindt zich een foraminiferencollectie, waarop ik door de vriendelijkheid van den conservator, Prof. Dr. H. GERTH, opmerkzaam werd gemaakt. Het materiaal is afkomstig van Goenoeng Mlending bij Kari Orang (Koetei, Oost-Borneo) en is in 1902 door Prof. Dr. M. SCHMIDT verzameld. Daar het mogelijk bleek de foraminiferen uit te slibben, konden van de meeste genera de species bepaald worden. Het waren de volgende:

- Lepidocyclina angulosa* PROVALE.
- Lepidocyclina Ferreroi* PROVALE.
- Lepidocyclina insulaenatalis* JONES en CHAPMAN.
- Lepidocyclina sumatrensis* BRADY.
- Lepidocyclina Martini* SCHLUMBERGER.
- Lepidocyclina Andrewsiana* JONES en CHAPMAN.
- Cycloclypeus annulatus* MARTIN.
- Cycloclypeus neglectus* MARTIN.
- Cycloclypeus Martini* nov. spec.
- Operculina complanata* DEFRANCE.
- Operculina granulosa* LEYMERIE.
- Amphistegina Lessonii* D'ORBIGNY.
- Nummulites* cf. *Cuningii* CARPENTER.
- Gypsina globulus* REUSS.
- Alveolinella* cf. *bontangensis* RUTTEN.
- Clavulina angularis* D'ORBIGNY.
- Carpentaria proteiformis* GOËS.
- Nodosaria raphanus* LINNÉ.
- Cristellaria mamilligera* KARRER.
- Planorbulina larvata* PARKER en JONES.
- Textularia* sp.

De laag waarin deze foraminiferen voorkomen is dus gekenmerkt door de aanwezigheid van talrijke *Lepidocyclinae* en *Cycloclypei* en van *Alveolinella* cf. *bontangensis* RUTTEN. Ze kan dus tot RUTTENS „Poeloe Balanglagen” gebrächt worden ¹⁾.

¹⁾ L. RUTTEN, Kon. Ak. v. Wetensch., Versl. W. en Nat. Afd. 25 Februari 1914, p. 1143 e. v. Samml. d. Geol. R. Mus. in Leiden, Ser. I, Bd. IX, 1914, p. 281 e. v.

De meeste in deze laag voorkomende species zijn door uitvoerige beschrijvingen reeds voldoende bekend, zoodat hier slechts enkele opmerkingen behoeven gemaakt te worden. Bij het *Lepidocyclina*-materiaal valt bijv. op te merken, dat er behalve vormen, die door hun in een krans staande, boven het oppervlak uitstekende pijlers, op *L. Ferreroi* wijzen en behalve zulke, welke, gezien o. a. hun wisselend aantal pijlers, tot *L. angulosa* behooren òók exemplaren voorkomen, die hun pijlers eveneens in een krans hebben staan doch deze niet zoover boven het oppervlak hebben uitsteken als *L. Ferreroi*, zoodat ze veel gelijkenis met *L. angulosa* vertoonen, vooral ook omdat het aantal pijlers zeer varieerend is. Deze exemplaren zijn als typische overgangsvormen tusschen beide soorten te beschouwen.

Een andere opmerking valt te maken bij de bestudeering van het *Cyclocypeus*-materiaal. Alle *Cyclocypei* uit deze laag zijn nl. gekenmerkt door de ringvormige verhevenheden van het oppervlak waaraan *C. annulatus* zijn naam te danken heeft, doch het meerendeel kan niet tot deze soort gebracht worden. De meeste *Cyclocypei* zijn kleiner en vertoonen een afwijkend embryonaalapparaat. Sommige hebben, hoewel geen dikke, toch duidelijke pijlers, terwijl andere in het geheel geen pijlers of slechts uiterst zwak ontwikkelde bezitten. Eerstgenoemde hebben een embryonaalapparaat, dat volkomen overeenkomt met dat van *C. neglectus*, zoodat blijkt, dat de ringvormige verhevenheden weinig specieswaarde bezitten. Laatstgenoemde daarentegen bleken een geheel ander embryonaalapparaat te bezitten, zoodat het alleszins gerechtigd is deze tot een nieuw soort te brengen, die ik voorstel te noemen, ter eere van den aftredenden Leidsehen hoogleeraar, Prof. Dr. MARTIN, wiens onderzoekingen over *Cyclocypeus* ¹⁾ onze kennis aangaande dit geslacht aanzienlijk verrijkt hebben:

Cyclocypeus Martini nov. spec.

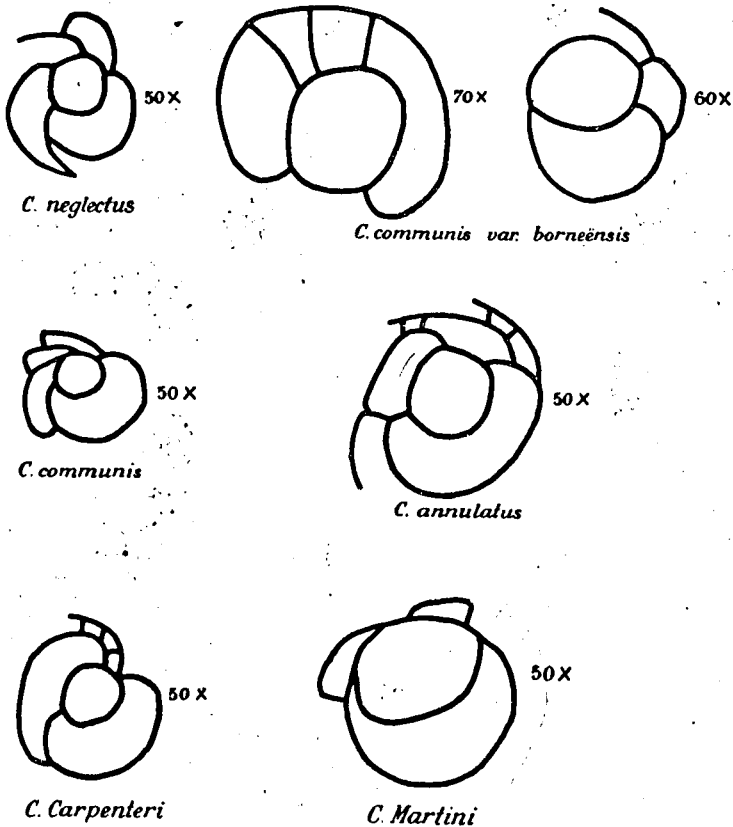
Algemeene kenmerken: Een gemiddelde bor. diam. van 4 mm en bestaande uit een centralen knop met daaromheen meestal slechts een enkele ringvormige verhevenheid; de megalosphere vormen hebben een initiaalkamer van gem. 0,25 mm en een niervormige tweede van gem. 0,4 mm met om beide heen een bijna gesloten hoefijzer van mediaankamers met daaromheen reeds de eerste gesloten ring van mediaankamers; de microsphere vormen (eveneens met een centralen knop) hebben een *Heterostegina*-achtig embryonaalapparaat; pijlers ontbreken of zijn slechts uiterst zwak ontwikkeld.

¹⁾ K. MARTIN, Samml. d. Geol. R. Mus. in Leiden, N. F., Bd. 4 (Anhang), 1881.

Vgl.: Pl. I, fig. 1—4 ¹⁾ en de tekstfiguren.

Opmerkingen: In de eerste plaats is deze soort van belang, omdat ze volkomen past in de veronderstelde phylogenetische rij ²⁾, opgesteld aan de hand van het aantal niet-doorlopende rijen van mediaankamers binnen den eersten gesloten ring. Deze serie zou er dan aldus uit komen te zien: *C. neglectus*-*C. communis* var. *borneënsis*-*C. communis*-*C. annulatus*-*C. Carpenteri*-*C. Martini*.

Verder zij hier als merkwaardigheid genoemd het voorkomen

van duidelijke jeugdvormen naast de gewone volwassen exemplaren, iets wat bij fossiele foraminiferen niet dikwijls is waargenomen.

Het voorkomen van een centralen knop ook bij de microsphere vormen, toont ons het onjuiste van een vroeger door H. DOUVILLÉ

¹⁾ Dr. P. KRUIZINGA te Delft was zoo vriendelijk deze microphoto's voor mij te vervaardigen.

²⁾ I. M. VAN DER VLIERK, Verh. Geol. Mijnbouwk. Genootschap voor Nederland en Koloniën, Geologische serie, dl. V, 6de stuk, 1922, p. 393.

uitgesproken vermoeden ¹⁾, nl. dat de al of niet aanwezigheid van een centralen knop in verband zou staan met de grootte van de initiaalkamer.

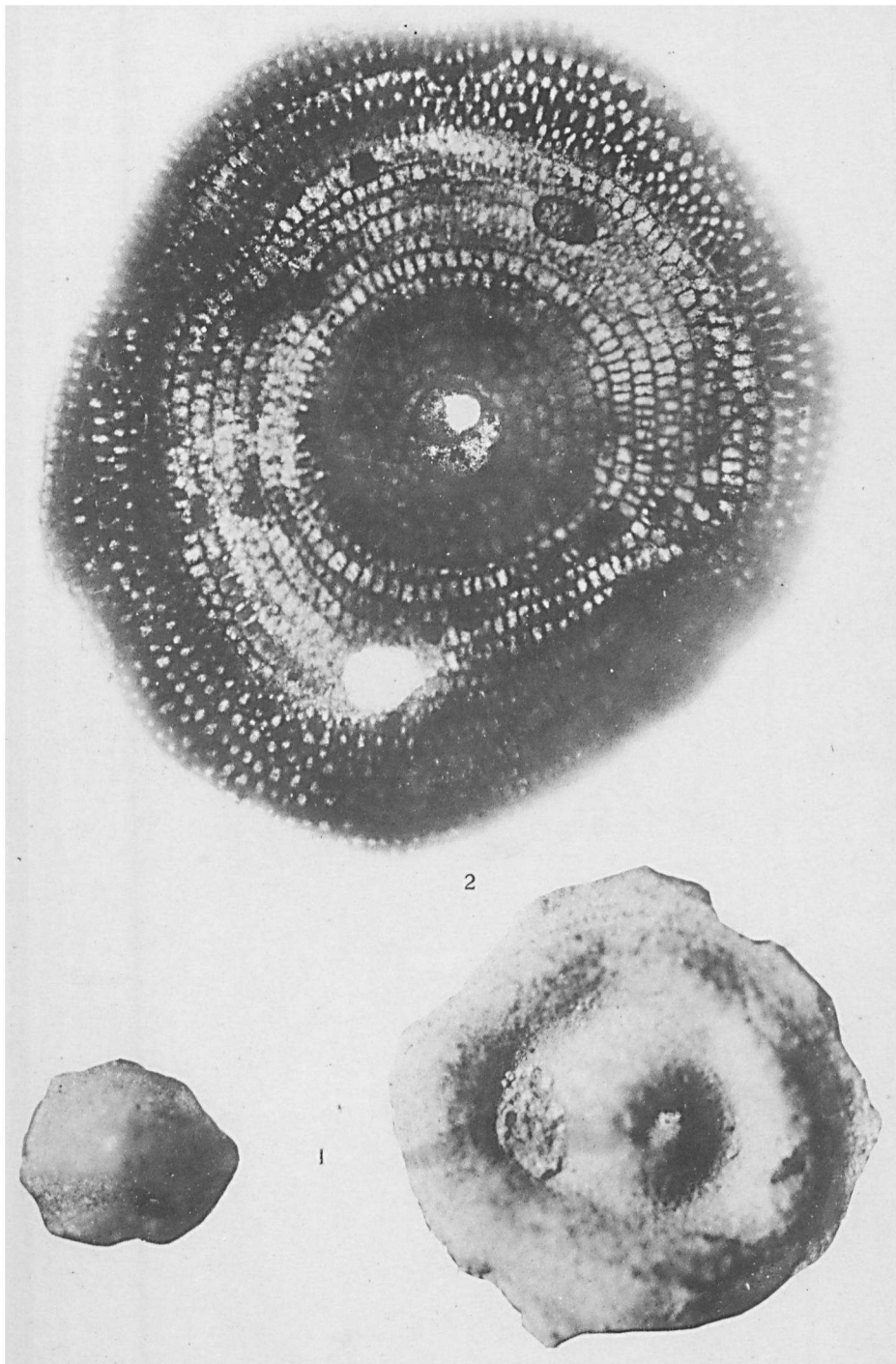
We kunnen dus zeggen, dat deze nieuwe soort ons nogmaals duidelijk leert, dat als voornaamste soortkenmerken voor het genus *Cycloclypeus* zijn te beschouwen: het aantal niet-doorlopende rijen van mediaankamers binnen den eersten gesloten ring en verder de ligging van de aan de initiaalkamer grenzende kamers ten opzichte van deze, zooals uit nevengaande tekstfiguren moge blijken.

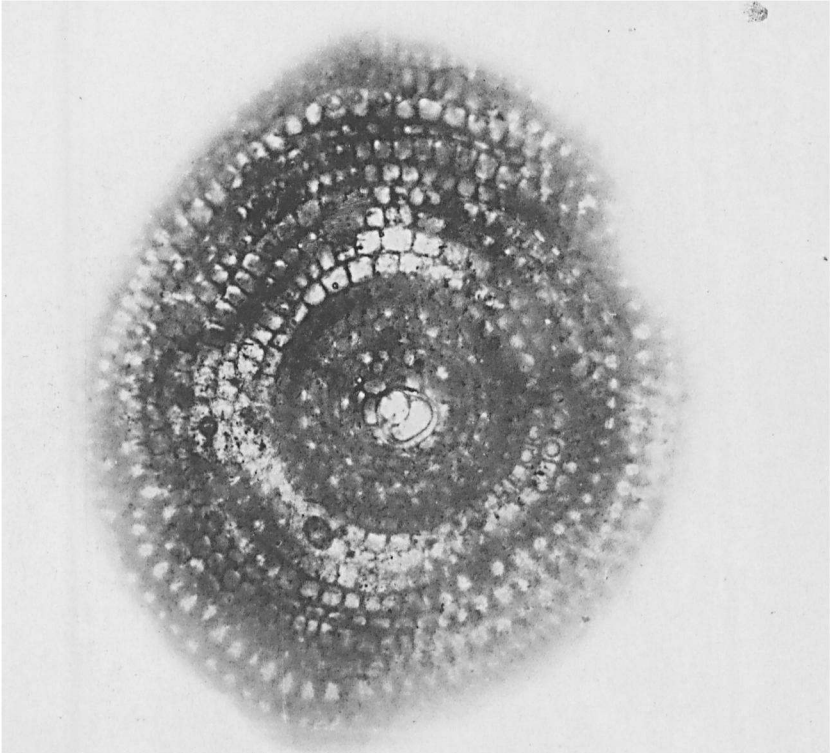
Leiden, Juni 1922.

¹⁾ H. DOUVILLE, Samml. des Geol. Reichsmuseums in Leiden, Serie 1, Bd. 10, Heft 2, 1916, p. 29.

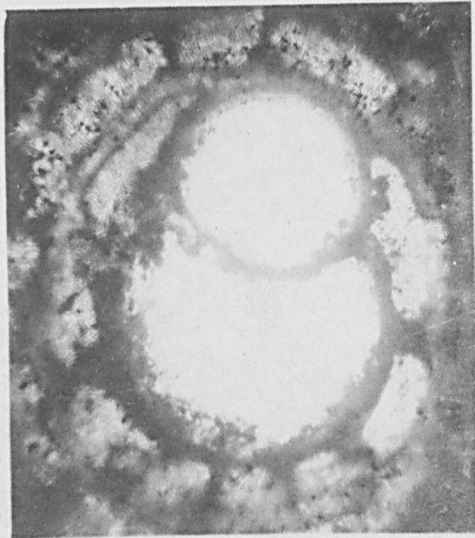
PLAAT I.

- Fig. 1. *Cycloclypeus Martini* nov. spec. Een volwassen en een jong exemplaar.
Vergr. 14 ×. Zie blz. 138.
- Fig. 2. *Cycloclypeus Martini* nov. spec. Het mediaankamervlak van een A-vorm.
Vergr. 22 ×. Zie blz. 138.
- Fig. 3. *Cycloclypeus Martini* nov. spec. Het embryonaalapparaat van een A-vorm.
Vergr. 70 ×. Zie blz. 138.
- Fig. 4. *Cycloclypeus Martini* nov. spec. Het mediaankamervlak van een B-vorm.
Vergr. 29 ×. Zie blz. 138.

4

3